

die drei erstens erwähnten Arten zu einer ökologischen Gruppe gehören, d. h. zu den ursprünglichen Steppentieren, die sich an das Leben im Kulturlande anpassen können, da sie auch an Wegrändern, Feldrainen u. drgl. vorkommen, während *Amphimallus altaicus* Mnnh. nur auf warmen aus Kalk oder Gyps gebauten Hügeln mit ursprünglicher Steppenflora, früher in Westpodolien, jetzt hier südlich vom Dniestr gefunden wurde.

Herrn Prof. Dr. K. Pencke (Černauti) und meinem Kollegen Dr. Stanisław jun. Smreczyński (Kraków) sei mein herzlichster Dank für die Determination einiger Curculioniden ausgesprochen.

Wykaz prostoskrzydłych (*Orthoptera Saltatoria*) z okolic Pińska

Orthopteren-Verzeichnis der Umgebung von Pińsk (Polen)

podala

HELENA TRUSKOLASKA.

Na terenie Pińszczyzny naogół mało zajmowano się badaniem fauny, a w szczególności grupy prostoskrzydłych. Z okolic Pińska nie mamy żadnych danych z tej dziedziny, z wyjątkiem wzmianki w pracy Szczelkanowcewa (1907) o występowaniu w Pińszczyźnie trzech pospolitych gatunków: *Acrydium bipunctatum*, *Acr. subulatum* i *Chorthippus albomarginatus*, oraz w pracy Pongracza (1923) o występowaniu *Celes variabilis* i *Podisma pedestris*. Trzy pierwsze gatunki z wyżej wymienionych posiadam w swoich zbiorach, natomiast dwóch ostatnich nie udało mi się znaleźć, prawdopodobnie z powodu stosunkowo krótkiego czasu, w ciągu którego zbierałam materiał do pracy.

Moje badania przedstawiają się o tyle pomyślnie, że udało mi się znaleźć 26 gatunków i 1 odmianę nienotowanych dotychczas w okolicach Pińska.

Dokładnie zbadane zostały bliższe okolice m. Pińska w promieniu 5 km. w kierunkach zachodnim, północnym, półn.-wschodnim i południowym: folwark i leśniczówka Zapole, koszary wojskowe, okolice wsi Halewo, droga do w. Lubel, okolice dworca kolej-

wego, cmentarz katolicki, tor kolejowy, Kolonia urzędnicza i jej okolice, w. Albrechtowo, Wyszewicze, Pińkowicze, fw. Dobraj Wola, w. Stetyczów, a z dalszych terenów mam tylko kilkanaście okazów zebranych przygodnie w okolicach miasteczka Nobel oraz wsi Chojno, Sieńczyce i Wujwicze.

W pracy niniejszej za zbadane uważam jedynie najbliższe okolice Pińska i tylko do nich mogę zastosować uogólnienia podane przy poszczególnych gatunkach.

Zebranie materiałów zostało dokonane przeważnie w m. sierpniu i wrześniu 1927 i 28 r. Poniżej podaję wykaz zebranych gatunków z wskazaniem miejscowości i czasu zbierania.

Jako ogólny wynik badań podaję 31 gat. i jedną odmianę, z których 3 gatunki wymienił *Szczełkanowcew* (1907), 2 — *Pongracz* (1923), a pozostałe 26 gat. i 1 odmiana podane zostały po raz pierwszy w niniejszej pracy. Nie twierdzę jednak, że fauna prostoskrzydłych okolic Pińska została przezemnie całkowicie opracowana, przeciwnie sędzę, że dłuższe i bardziej systematyczne badanie ujawni jeszcze cały szereg form spotykanych w sąsiednich okolicach.

I. Locustidae (Acridiidae).

1. *Acrydium subulatum* (L.) Gatunek ten uważam za pospolity, Nieznaczna ilość zebranych okazów tłumaczę tem, że zbiory moje pochodzą z drugiej połowy lata i jesieni, a owad ten należy do form wiosennych. Przy drodze do w. Lubel (pola żyta i owsa) 15 VIII 1927 — 1 ♀, fw. Zapole 24 VII 27 — 1 ♂, 8 IX 28 — 2 ♀, 1 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 3 ♀.

Z powiatu pińskiego (*Hajdamaszk*) podaje go *Szczełkanowcew* (1907).

W Polsce *Acrydium subulatum* należy do gatunków pospolitych.

A. s. var. sahlbergi Saul. Występuje wraz z formą typową, lecz jest daleko rzadszy. Fw. Zapole 8 IX 28 — 1 ♂.

W Polsce należy do odmian niebardzo pospolitych, podany był: z Poznańskiego (*Torka* 1908), Kielc (*Pongracz* 1922), okolic Gostynina (*Grochowska* 1928), Wileńszczyzny (*Fedorowicz* 1915, *Mierzeyewski* 1927).

2. *A. kraussi* (Saul.). Jak gatunek poprzedni. Zapole 8 IX 28 — 1 ♀, koszary wojskowe 3 IX 28 — 3 ♀, 6 ♂.

W Polsce notowany z najrozmaitszych okolic Wielkopolski, Małopolski, Wileńszczyzny, Mazowsza i t. d.

3. *A. bipunctatum* (L.). Prawdopodobnie wszędzie się spotyka. Droga do w. Halewo 28 VII 27 — 1 ♀, Zapole 8 IX 28 — 2 ♀, 3 ♂, fw. Dobra Wola 25 VIII 28 — 1 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 2 ♂.

Z powiatu pińskiego (Widzibor) i pow. Łuninieckiego (Dawidgródek) podaje go Szczelkanowcew (1907).

W całym kraju pospolity.

4. *Chrysochraon brachypterus* (Ocsk.). Rzadki. Stetyczów 13 VIII 28 — 1 ♂.

W Polsce w pewnych tylko miejscowościach spotyka się częściej. Znalaziono go: na Podolu (Łomnicki 1877), w Krakowskim (Smreczyński 1901), w Radomskim (Pylnow 1913), Chełmie, Kielcach, Skarżysku (Pongracz 1922), w Wielkopolsce (Torka 1908, 1909, Zacher 1917, Szulczewski 1926), na Górnym Śląsku (Kelch 1852).

5. *Gomphocerus maculatus* Thunb. Niebardzo pospolity, spotyka się wyłącznie w okolicach suchych. Leśniczówka i fw. Zapole 24 VIII 27 — 3 ♀, 1 ♂, 10 VIII 28 — 2 ♀, koszary wojskowe 3 IX 28 — 1 ♀, 2 ♂.

Gatunek ten podawany był z całej Polski.

6. *Stenobothrus stigmaticus* (Ramb.). Nierzadki. Fw. Zapole 24 VIII 27 — 2 ♀, 8 IX 28 — 14 ♀, 5 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 1 ♂, Pińkowicze 25 VIII 28 — 2 ♀.

Owad ten naogół niebardzo pospolity, najczęściej spotyka się w południowej części Polski.

7. *S. lineatus* (Panz.). Rzadki. Zapole 10 VIII 28 — 1 ♀.

W Polsce *St. lineatus* należy do gatunków dość rzadkich, najczęściej był obserwowany w Mało- i Wielkopolsce:

8. *Omocestus haemorrhoidalis* (Charp.). Nierzadki. Tor kolejowy 27 VII 27 — 1 ♀, 1 ♂, 20 VIII 27 — 1 ♂, fw. Dobra Wola 25 VIII 28 — 2 ♀, 2 ♂, Zapole 10 VIII 28 — 5 ♀, 3 ♂, 8 IX 28 — 2 ♀, 1 ♂, Pińkowicze 25 VIII 28 — 2 ♀, 1 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 2 ♀.

W Polsce spotyka się, lecz nie we wszystkich okolicach.

9. *O. ventralis* (Zett.). Nierzadki. Zapole 24 VIII 27 — 1 ♀,

1 ♂, 8 IX 28 — 7 ♀, 7 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 1 ♀, Wujwicz 20 VIII 28 — 1 ♀.

Gatunek ten pospolity tylko w południowej części Polski. Z dawnego zaboru austriackiego podają go: Łomnicki (1875, 76, 77, 78, 79, 82 i 1905), Stobiecki (1886), Smreczyński (1901) i Schille (1902); z Górnego Śląska — Kelch (1852). Z Polski środkowej, właściwie z dawnego zaboru rosyjskiego podają go Tenenbaum i Mierzeyewski (1914) z Lubelszczyzny (Zamość, Rogoźno, Ulów); Zacher (1917) w swojej tablicy rozsielenia prostoskrzydłych w Europie, w rubryce „Polen“ stawia znak +. Prawdopodobnie autor ten miał okazy z Królestwa, pochodzące ze zbiorów Paxa, opracowanych przez Zachera; Pongracz (1922) podaje gatunek ten z Zamościa, Kielc i Puław. Naogól *Om. ventralis* spotyka się stosunkowo rzadko.

10. *O. viridulus* (L.). Rzadki. Zapole 8 VIII 28 — 2 ♀.

W całej Polsce należy do gatunków pospolitych.

11. *Stauroderus apricarius* (L.). Wszędzie bardzo pospolity.

Owad ten podawany jest z najrozmaitszych okolic Polski.

12. *S. vagans* (Eversm.). Rzadki. Zapole 10 VIII 28 — 5 ♀.

W Polsce należy do gatunków rzadkich, podany jedynie z następujących miejscowości: Górny Śląsk (Kelch 1852), Trzebinia (Smreczyński 1901), Hel (La Baume 1911, 1912), okolice Gostynina (Grochowska 1928).

O występowaniu *S. vagans* w Europie wzmiankują: Brunner v. Wattenwyl (środkowa Europa), Redtenbacher (Szwajcaria, Tyrol południowy, Istryja, Hercegowina i t. d.), Jacobson

Bianchi (Rosja), Ramme (Niemcy).

13. *S. bicolor* (Charp.). Bardzo pospolity.

Pospolity w całej Polsce.

14. *S. biguttulus* (L.). Jak poprzedni.

15. *S. mollis* (Charp.). Nierzadki. Pośród typowych okazów ♂♂ *Staur. bicolor* (Charp.) i *biguttulus* (L.) znajduje się kilkanaście przejściowych, których cechy odpowiadają ddiagnozie podanej przez Ramme'go dla *Staur. mollis* (Charp.). Z tego powodu można byłoby zaliczyć je do tego gatunku, o ile uważać *Staur. mollis* wogóle za gatunek samodzielny. Formy te występują wraz z poprzednikami stosunkowo nierzadko.

16. *Chorthippus albomarginatus* (De Geer.). Wszędzie bar-

dzo pospolity. Z powiatu Łuninieckiego (Dawidgródek) podaje go Szczerłkanowcew (1907). Pospolity w całej Polsce.

17. *Ch. dorsatus* (Zett.). W niektórych miejscowościach pospolity. Zapole 24 VIII 27 — 1 ♀, 8 IX 28 — 36 ♀, 5 ♂, w. Wyszewicze 25 IX 27 — 12 ♀, 2 ♂, Pińkowicze 25 VIII 28 — 1 ♀, Dobra Wola 25 VIII 28 — 1 ♀, 4 ♂, w. Wujwicze (w pobliżu rzeki Styr) 20 VIII 28 — 2 ♂.

W Polsce należy do gatunków pospolitych.

18. *Ch. parallelus* (Zett.). Pospolity.

W całej Polsce pospolity.

19. *Ch. longicornis* (Latr.). Niepospolity. Zapole 8 IX 28 — 10 ♀, 5 ♂, Wujwicze 20 VIII 28 — 1 ♀, Dobra Wola 25 VIII 23 — 1 ♂.

W pewnych okolicach Polski występuje licznie (Wileńszczyzna, Białowieża, Gostynin, okolice Puław, Dęblina i Kielc), w innych natomiast jest rzadki.

Ponieważ gatunek *Ch. longicornis* stosunkowo niedawno został ustalony, a raczej oddzielony od gat. *Ch. parallelus*, przypuszczać należy, że często uważany był za gatunek poprzedni.

20. *Aeolopus thalassinus* (Fabr.). Rzadki. Tor kolejowy 20 VIII 27 — 1 ♀, leśniczówka fw. Zapole 24 VIII 27 — 2 ♀, koszary wojskowe 3 IX 28 — 1 ♀.

O występowaniu *Aeolopus thalassinus* w Polsce mamy tylko dwie następujące wzmianki w pracach Łomnickiego: z roku 1876 — Krechowce, Opryszowce, Zagwoźdź i z r. 1877 — Podole (Borszczów, Uście) „rzadki“, a więc owad ten należy do gatunków krajowych bardzo rzadkich i dotąd, jak wyżej wspomniałam, łapano był jedynie przez Łomnickiego w Małopolsce i na Podolu w latach 1876 i 1877.

Jak twierdzą Brunner von Wattenwyl (1882), Redtenbacher (1900), Jacobson i Bianchi (1905), Zacher (1917) i Chopard (1922), owad ten w środkowej Europie spotyka się rzadko, chociaż rozpowszechniony jest dość szeroko: Niemcy (Śląsk, Brandenburgja, Meklenburgja, Turyngja, Hessen, Bawarja, Badenia), Austrja (okolice Wiednia, Tyrol), Słowacja, Szwajcaria, Francja (Paryż, Alzacja i południe); w południowej Europie natomiast jest pospolity: Włochy, Hiszpanja, Portugalja i Rumunja. Z Rosji (Jacobson i Bianchi 1905, Tarbiński 1927) podany był z wielu miejscowości (Krym, Podole, Ukraina,

Sarepta, Orenburg, Astrachań, Kazań, Stauropol, Kaukaz). Poza Europą spotyka się w wielu miejscowościach północnej Afryki, w Małej Azji, Syrii, Persji, Syberji, Chinach i wogóle w całej Azji centralnej.

21. *Stethophyma grossum* (L.). W miejscach wilgotnych bardzo pospolity. W polu przy drodze do w. Lubel 13 VIII 27 — 1 ♀, m. Nobel 3 IX 28 — 1 ♀, Chojno 29 VIII 28 — 2 ♀, 1 ♂, Sieńczyce 5 IX 28 — 6 ♀, 7 ♂, Stetyczów 13 VIII 28 — 4 ♀, 1 ♂, Zapole 8 IX 28 — 4 ♀, 1 ♂.

W Polsce jest nierzadki.

W całym kraju spotyka się w okolicach wilgotnych.

22. *Locusta migratoria* (L.). Kolonja urzędnicza (ogród warzywny) 11 VIII 27 — 1 ♀.

Szarańcza wędrowna zamieszkuje południowo-wschodnią część Europy, Turkiestan, Małą Azję, Syrię, Persję i t. d. Niekiedy owady te masowo odbywają wędrówki w celu poszukiwania pożywienia i nawiedzają zachód, a nawet i północ Europy. Pojedyncze okazy notowane były w następujących miejscowościach Polski: Kalisz, Łęczyca, Wieluń, Biała (Jarocki 1827), Zamość (Gazeta Warszawska 1860), Puławy (Pyłnow 1913, Pongracz 1922), Dęblin (Pongracz 1922), Kielce (Poliński 1922), Podole, Litwa (Eichwald 1830), Kołomyja (Lipiński 1850), Podole (Łomnicki 1875), Chrzanów (Stobiecki 1886), Dębniaki, Kraków (Smreczyński 1901), Lwów (Łomnicki 1905), Górny Śląsk (Kelch 1852). Z okolic północnych Europy również pojedyncze okazy podają z Łotwy (Kawall 1864), Rygi (Bruttan 1883); Estonji: Dorpat (Bruttan 1883), wyspa Ozylja (Szeligamierzejewski 1913), Finlandji (Reuter 1876), Rosji (Jacobson i Bianchi 1905), Petersburg (Köppen 1871, Białynicki-Birula 1898), Ołoneck (Günther 1870).

23. *Oedipoda coerulescens* (L.). Bardzo pospolity w leśniczówce fw. Zapole na piaskach i na skraju lasu 24 VIII 27 — 42 ♀, 5 ♂, 10 VIII 28 — 14 ♀, 2 ♂, oraz w okolicy koszar wojskowych 3 IX 28 — 9 ♀, 1 ♂.

Gatunek ten notowany w całej Polsce; w niektórych miejscowościach jest bardzo pospolity.

24. *Sphingonotus cyanopterus* (Charp.). Dość pospolity: w leśniczówce fw. Zapole (na piaskach i na skraju lasu) 24 VIII

27 — 10 ♀, 10 VIII 28 — 1 ♀, 1 ♂, koszary wojskowe 3 IX 28 — 1 ♀.

Wszystkie moje okazy są typowe i posiadają wyraźną pręgę czarną na skrzydłach. Okazy te przechowują się w zbiorach Zakładu Anatomji Porównawczej U. S. B.

Naogół owad ten należy do gatunków rzadkich i notowany był z niewielu okolic Polski: Otwock (Pylnow 1913), okolice Kielc (Pongracz 1922, 1923), Wielkopolska (Torka 1908, Szulczewski 1926. Sokołowski 1928), Wileńszczyzna (Szełiga-Mierzejewski 1927).

II. Phasgonuridae.

25. *Conocephalus dorsalis* (Latr.). Rzadki i niewszędzie występuje. Zapole 10 VIII 28 — 1 ♀, Stetyczów 13 VIII 28 — 6 ♀.

W Polsce w niektórych okolicach pospolity, w innych natomiast rzadki, naogół bardzo zlokalizowany.

26. *Phasgonura cantans* (Fuessly). W okolicach Pińska pospolity. Łapałam przy drodze do w. Halewo 28 VII 27, w. Lubel 13, 15 VIII 27, wzdłuż toru kolejowego 20 VIII 27, w Kolonji urzędniczej 17, 23 VIII 28 i w fw. Zapole 8 IX 28.

Gatunek ten pospolity w całej Polsce, jednak w południowej części kraju rzadszy, niż w północnej.

27. *Metrioptera roeseli* (Hagenb.). Nierzadki. Przy drogach do w. Halewo 28 VII 27 i do w. Lubel 13, 15 VIII 27; fw. Dobra Wola 25 VIII 28, Zapole 8 IX 28.

W całym kraju dość pospolity.

28. *Tettigonia verrucivora* (L.). Pospolity i przeważnie na rżysku.

W Polsce naogół wszędzie pospolity.

III. Gryllidae.

29. *Gryllus domesticus* L. Pospolity w mieszkaniach i chatkach chłopskich. Kolonja Urzędnicza 22 VIII 27 — 1 ♀.

Znany jest w całym kraju. Wyjątek stanowią Wielkopolska i Górny Śląsk, gdzie świerszcza spotyka się rzadko.

W zakończeniu wspomnę jeszcze o dwóch gatunkach szarańczaków, których nie miałam sposobności znaleźć w okolicach Pińska, jakkolwiek były one podane stamtąd w roku 1923 przez Pongracza, mianowicie:

(30) *Celes variabilis* (Pall.) i

(31) *Podisma pedestris* (L.).

Z podanego wykazu wynika, że do bardzo pospolitych gatunków, występujących na badanym przeze mnie terenie należą: *Sten. apicarius*, *bicolor*, *biguttatus*, *albomarginatus*, *Stet. grossum* i *Oed. coerulescens*; do pospolitych — *Acr. subulatum*, *kraussi*, *bipunctatum*, *Chor. dorsatus*, *parallelus*, *Sph. cyanopterus*, *Phasg. cantans*, *Tett. verrucivora* i *Gr. domesticus*; do gatunków nierezadkich, lecz i nie pospolitych na danym terenie zaliczyć mogą *Sten. stigmaticus*, *Omoc. haemorrhoidalis*, *ventralis*, *Staur. mollis*, *Metr. roeseli*, *Gomph. maculatus* i *Chorth. longicornis*; do rzadkich — *Chrys. brachypterus*, *Sten. lineatus*, *Omoc. viridulus*, *Staur. vagans*, *Aeol. thalassinus* i *Con. dorsalis*; do przypadkowo zalatujących — *Locusta migratoria*.

Pod względem rozmieszczenia geograficznego fauna prostoskrzydłych okolic Pińska przedstawia się dość ciekawie. Poza formami spotykanymi w całej Eurazji i jednakowo pospolitemi, jak na południu, tak i na północy, oraz formami pospolitemi na północy, spotykamy w okolicach Pińska także formy typowo południowe, jak *Chrysochraon brachypterus*, *Sten. vagans*, *Aeol. thalassinus*, *Celes variabilis*, *Loc. migratoria* i *Omoc. ventralis*. Te ostatnie (z wyjątkiem *Loc. migratoria*, jako przypadkowo zalatującej) dotychczas rzadko były spotykane u nas tak daleko na północy. *Aeolop. thalassinus* zaś podany był z Polski jedynie przez Łomnickiego (1876, 77) z okolic Borszczowa na Podolu z terenu pomiędzy Seretem, Zbruczem a Dniestrem na wysokości 49° północnej szerokości. Moje stanowisko w okolicach Pińska leży na 52° pół. szerok., przeto granicę rozsiedlenia tego gatunku można byłoby przesunąć o całe 3° na północ. Nie jest jednak wykluczonym, że występowanie gatunku tego w okolicach Pińska można uważać za stanowisko odosobnione — wysepkę, tembardziej, że fauna Orthopterów Polski nie jest dokładnie zbadana. Dotychczas mamy tylko mniej lub więcej dokładne wykazy z pew-

nych okolic Polski. Nie możemy więc obecnie bliżej omawiać geograficznego rozszedlenia wielu gatunków, zwłaszcza rzadkich.

Reasumując wszystko wyżej wymienione przychodzi do wniosku, że fauna prostoskrzydłych okolic Pińska nosi charakter fauny środkowo-eurazjatyckiej z domieszką z jednej strony form północnych, z drugiej południowych.

Pracę swą kończę słowami szczerzego uznania dla pana profesora Dr. Władysława Szeliga-Mierzejewskiego, składając mu serdeczne podziękowanie za sprawdzenie określonych przeze mnie gatunków oraz cenną i życzliwą pomoc w mej pracy.

Zebrałe materiały przechowują się w Muzeum Zakładu Anatomji Porównawczej U. S. B. w Wilnie.

Zusammenfassung.

Es werden 31 Arten und 1 Varietät der Orthopteren genannt, von denen die Verfasserin 26 Arten und 1 Var. in der nächsten Umgebung von Pińsk (Polesie) in den Jahren 1927 und 1928 (August-September) selbst gefangen hat. Bemerkenswert ist der Fund von *Aeolopus thalassinus* (Fabr.), der zum ersten Mal so weit gegen Norden in Polen gesammelt wurde.

SPIS CYTOWANEJ LITERATURY.

1. Pongrácz A. Beiträge zur Tiergeographie Polens. Arch. f. Naturgesch. Jahrg. 89. Abt. A. Berlin, 1923.
2. Szczelkanowcew. Spisok priamokrylych Minskoj gub. soobr. eksped. stud. Krużka dla izsled. russkoj prirody. Trudy Stud. kr. dla izsl. russk. prirody, sost. pri Moskowskom Impier. Uniw. kniżka III. Moskwa, 1907.
3. Białynicki-Birula A. Jeszezo o sarancze w S. Pietierb. gub. Jeżegodn. Zool. Muz. I. Akad. Nauk T. III. 1898.
4. Brunner von Wattenwyl C. Prodrömus d. Eur. Orthopt. Leipzig, 1852.
5. Bruttan. Sitzungsber. d. Naturf. Ges. bei d. Uniw. Dorpat. Bd. VI. Heft 2. Dorpat, 1883. S. 412—415.
6. Chopard L. Faune de France. 3. Orthoptères et Dermaptères. Paris, 1922.
7. Eichwald E. Zoologia specialis. T. 2. Wilno, 1830.
8. Fedorowicz Z. Materiały do fauny okolic Wilna. I. Prostoskrzydłe z Landwarowa. Pamiętnik Fizjograficzny T. 23. Warszawa, 1915.

9. Grochowska S. Wykaz prostoskrzydłych (Orth. Saltatoria) z okolic Gostynina. Rozprawy i Wiadom. z Muzeum im. Dzieduszyckich. T. X. 1928.
10. Günther. O sarańcze, najdziejniej w 1869 g. w Pietrozawodskie. Trudy Russk. Entom. Obszczestwa T. VI. 1870.
11. Jacobson G. i Bianchi W. Priamokrytyja i loźnosietczatokryl. Ross. Imperii. St. Pietierburg, 1905.
12. Jarocki. O sarańczy i t. d. Warszawa, 1827.
13. Kawał J. Die Orthopteren und Neuropteren Kurland's. Correspondenzbl. d. Naturforsch. Ver. zu Riga. Jahrg. 14. Nr. 11. Riga, 1861.
14. Kelch A. Grundlage zur Kenntn. d. Orthopt. (Geradflügler) Oberschlesiens. Gymnasialprogr. Ratibor, 1852.
15. Köppen. Die geogr. Verbr. d. Wanderheuschrecke. Peterm. Geogr. Mitth. T. XVII. 1871.
16. La Baume W. Orthopterologisches aus Westpreussen. Entom. Rundsch. Jahrg. 28. Nr. 20. Stuttgart, 1911.
17. — Beiträge zur Kenntn. d. Dermatopt. u. Orthopt. Ostpreussens. Schriften d. phys.-ökon. Gesellsch. Königsberg. Bd. 53. I. 1912. Seite 75—85.
18. Lipiński M. Szarańcza w r. 1848 i 49 w Kołomyjskiem, Czortkowskiem i na Bukowinie. Rozpr. C. K. Galic. Tow. Gospodarsk. we Lwowie T. VIII. 1850. Str. 117—140.
19. Łomnicki M. Materiały do fauny sarańcz. galicyjskich. Spraw. Kom. Fizjograficznej. T. 9, 1875.
20. — Materiały do fauny sarańcz. galicyjskich. Ibidem T. 10, 1876.
21. — Sprawozdanie z wyc. zool. odb. na Podole w r. 1876 pomiędzy Seretem, Zbruczem a Dniestrem. Szarańczaki. Ibid. T. 11, 1877.
22. — Wykaz sarańcz. zebr. w mies. sierpniu r. 1877 w górach sołotwńskich. Ibid. T. 12, 1878.
23. — Zapiski Ortopterologiczne. Ibid. T. 13, 1879
24. — Sprawozdanie z wyc. entomol. w góry Stryjskie. podj. w r. 1880. Ibid. T. 16, 1882.
25. — (1) Wykaz sarańczaków (Orth.) z okolic Lwowa. Ibid. T. 38, 1905.
26. — (2) Szarańcz. nowe dla fauny galicyjsk. Ibid. T. 38, 1905.
27. Poliński W. Drobne notatki ortopterologiczne. Prace zool. polsk. Muz. przyrod. T. 1. B. Drobne wiadomości. 1922.
28. Pongrącz A. Beiträge zur Orthopterenfauna Polens. Ibid. T. 1. A. Rozprawy. Warszawa, 1922.
29. Pylnow E. (1) Fauna okriestn. goroda Nowo-Alexandr. Lubl. gub. I. Priamokr. (Orthop. Saltat.) Zapiski Nowo-Alex. Inst. sielsko-choz. i lesow. T. 22. St. Pietierburg, 1913.
- (2) Zamietki po faunie priamokrylych (Orth. Salt.) Jewrop. Rossii. Ibid. T. 23. St. Pietierburg, 1913.
- (3) Materiały po priamokr. (Orth. Salt.) Russkoj Polszy. Russk. Entom. Obozr. T. 13, 1913.
30. Redtenbacher J. Die Dermatopteren und Orthopteren. Wien, 1900.
31. Reuter O. Sällsynta Orthopt. fran. Abo-trakten Meddel. Soc. fauna et flora fenn. T. I. 1876.

32. Schille. Materiały do fauny owad. siatkoskrz. i szarańcz. doliny Popradu. Orth. genuina. Sprawozd. Kom. Fizjograficznej T. 36, 1902, str. 81.
33. Smreczyński S. Przyczynek do fauny galic. szarańczaków. Ibid. T. 35, 1901.
34. Sokołowski J. Fauna owadów prostoskrz. (Orthopt.) wojew. Poznańskiego. Prace Komis. mat.-przyrod. Tow. Przyjac. Nauk w Poznaniu. Serja B. T. IV, 1928.
35. Słobiecki A. Materiały do fauny W. Ks. Krakowskiego. Część I. str. 153. Szarańczaki (Orthopt.) Sprawozd. Kom. Fizjograf. T. 20, 1886.
36. Szeliga-Mierzejewski W. Die Geradflügler (Orthoptera) der Insel Oesel (Livland, Russland). Verh. d. zool.-bot. Ges. in Wien B. 43, 1913, S. 293.
37. — Die Geradflügler (Orthoptera) der Umgegend v. Wilno. Pols. Pis. Entomol. T. VI, Lwów, 1927.
38. Szulczewski J. Materiały do fauny szarańczaków (Orthoptera) Wielkopolski. Ibid. T. 5. Zesz. 1—2. Lwów, 1926.
39. Tarbinski S. Opređielitel nasiekomych. Priamokrytije. Moskwa, 1927.
40. Tenenbaum S. i Mierzejewski W. Materiały do fauny prostoskrz. (Orthoptera) Ordyn. Zamojskiej. Pam. Fizjogr. T. 22. Warszawa, 1914.
41. Torka. Geradfl. aus d. nordöstl. Teil d. Prow. Posen. Zeitschr. d. naturw. Abt. d. Naturwis. Ver. Jahrg. 15. Posen, 1908.
42. — Ein Kieferninsekt aus d. Ordn. d. Orthopt. Zeitschr. für wiss. Insectenbiologie. B. 5. 1909, Seite 217.
43. X. Szarańcza w powiecie zamojskim. Gazeta Warszawska (Korespond. z Zamościa). Nr. 260. 1860.
44. Zachar F. Die Geradflügler Deutschlands und ihre Verbreitung. Jena, 1917.

Przyczynek do fauny koliszków (*Psyllidae*) Tatr polskich.

(Beitrag zur Psyllidenfauna des polnischen Tatragebirges).

podał

J. W. SZULCZEWSKI.

Badając w lipcu i sierpniu 1927 roku *cecidia* w polskiej części Tatr, spotkałem się także z naroślami, spowodowanemi ssaniem larw koliszków. Jest to jedyna możność stwierdzenia ścisłej zależności tych drobnych owadów od pewnych roślin. Łowienie bowiem czerpakiem lub parasolem wyniku tego nie daje, gdyż *imago* opuszcza często roślinę żywicielkę. Nie dziw więc, że powstają w literaturze sprzeczne wiadomości, dotyczące roślin, goszczących koliszki.